

SOLARNA ELEKTRANA TREBINJE 1

STUDIJA SLUČAJA

Studija analizira proces dodjele koncesije i realizacije jednog od najvećih projekata obnovljivih izvora energije u Republici Srpskoj, ukazujući na brojne netransparentne prakse, sukobe interesa i korupcijske rizike. Kroz rekonstrukciju događaja, uključujući uvođenje stranog investitora bez javnog nadmetanja, rad Komisije za koncesije i prikrivanje ključnih ugovora, studija nudi preporuke za reformu zakonskog okvira i jačanje institucionalne odgovornosti u sektoru energetike.

Banja Luka, 2025.

Uvod

Povećanje korištenja energije iz obnovljivih izvora ključni je korak ka značajnom smanjenju emisija u energetske sektoru i ostvarenju ambicioznog plana Europske unije za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. Godine. U Izvještaju Evropske komisije¹ navodi se da je BiH još u ranoj fazi pripremljenosti u većini oblasti koje se odnose na Zelenu agendu i održivo povezivanje, a to su energija, okoliš i klimatske promjene. Tek se treba usvojiti zakonodavstvo koje se odnosi na gas, struju, obnovljivu energiju i energetske efikasnost.

Kao jedan od ključnih ciljeva u narednom periodu ističe se potreba da će se usvojiti državni i poboljšati entitetski propisi o obnovljivim izvorima energije i energetske efikasnosti u skladu s obavezama iz Ugovora o Energetskoj zajednici te obavezama iz Deklaracije o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan sa samita u Sofiji 2020. Godine.

Manjkavost trenutnih zakona i propisa u oblasti koncesija i upravljanja obnovljivim izvorima energije u cijeloj BiH otvara značajan prostor za korupciju. Zato je cilj ove studije identifikovati i analizirati korupcijske rizike u procesu dodjele koncesije i realizacije samog projekta kroz primjer jedne od najvećih investicija u ovoj oblasti **"Solarne elektrane Trebinje 1"**.

Ova investicija predstavlja jedan od najvećih energetske projekata iz oblasti obnovljivih izvora energije u Republici Srpskoj. Planirana snaga elektrane iznosi 73 MW, a vrijednost investicije po Koncesionom ugovoru se procjenjuje na preko 100 miliona KM. Očekuje se da će projekat doprinijeti povećanju udjela obnovljivih izvora energije i smanjenju emisije CO₂.

Međutim, sam proces dodjele koncesije i uvođenje mađarskog investitora na mala vrata u ovaj projekat izazvao je brojne kontroverze zbog nedostatka transparentnosti, izbjegavanja tržišne konkurencije i na kraju otvorenog kršenja postojećih zakona.

Proces dodjele koncesije

Vlada Republike Srpske je 2020. godine, bez javnog nadmetanja, dodijelila koncesiju Elektroprivredi Republike Srpske (ERS) za izgradnju "SE Trebinje 1". Zakon o koncesijama RS omogućava da se koncesija dodijeli bez javnog poziva ako samoinicijativna ponuda dođe od javnog preduzeća koje obavlja djelatnost od opšteg interesa. Oslanjajući se na ovu zakonsku mogućnost da se Koncesioni ugovor zaključi pregovaračkim postupkom sa Elektroprivredom RS bez otvorene konkurencije, koncesija je dodijeljena 19. oktobra 2020. godine.

Tom prilikom potpisan je ugovor a na pres konferenciji nije se pominjao nikakav privatni investitor, javnosti je najavljeno² da će ERS graditi najveći takav objekat na Balkanu, a da će površina elektrane biti više od 120 hektara na Zubačkom platou. Ministar energetike naveo je da će Elektrana biti na mreži

¹ [Bosnia and Herzegovina Report 2024](#)

² [Potpisan Ugovor o izgradnji najveće solarne elektrane na Balkanu](#)

do 2022. godine i da će konstantno ostvarivati prihode, a od dijela prihoda će biti plaćena i koncesiona naknada, od koje će 500.000 KM ići u budžet grada Trebinja.

Projekat koji je predstavljen na takav način imao je podršku javnosti i o njemu se nije polemicalo u javnosti do pojave mađarskog investitora. Naime, izgradnja ovog projekta nikada nije ni počela, a prema koncesionom ugovoru, ERS je trebao završiti do oktobra 2022. godine.

Osnovanje SE Trebinje 1

Javno preduzeće Elektroprivreda RS očigledno nije imalo stvarnu namjeru da izgradi ovu solarnu elektranu, jer je svega desetak dana kasnije ERS na svojoj adresi osnovao preduzeće „SE Trebinje 1“ kojem je namjeravao prenijeti pravo na ovu koncesiju. Preduzeće je dato na upravljanje mladim članovima trebinjskog SNSD-a. Za vršioca dužnosti direktora imenovan je Milutin Mastilović, odbornik SNSD-a u skupštini grada Trebinje koji se po zakonu nalazio u sukobu interesa jer je u trenutku imenovanja to bilo javno preduzeće.

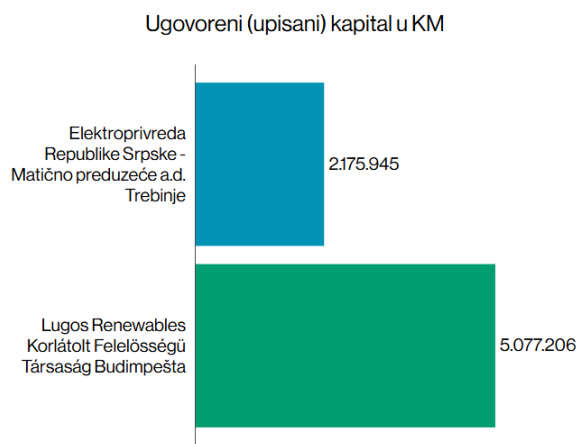
Milutin Mastilović odbornik je SNSD-a u trebinjskoj Skupštini od 2016. godine, a prije nego je postavljen na navedena direktorska mjesta bio je zaposlen u ERS-u, na poziciji upravljanja elektro-energetskim sistemom u realnom vremenu. Direktor je i suvlasnik firme “Solar 1” u Bileći zajedno sa firmom “Nik-prom”.

Solar 1” ima samo jednog zaposlenog, i to Mastilovića, ali, kako tvrdi, na dvočasovno radno vrijeme. Sertifikat za svoju prvu malu solarnu elektranu (MSE) od Regulatorne komisije za energetiku (RERS) ova firma dobila je 2015. godine. Tri godine kasnije, dobila je sertifikat za još dvije MSE, a prošle godine i za četvrtu. Sve četiri smještene su na krovovima poslovnih objekata koji su u vlasništvu “Nik-proma”, u krugu nekadašnje fabrike “Bilećanka”. U posao sa malim solarnim elektranama nedavno je ušao i Milutinov rođeni brat Vladan i to preko svoje firme “Hercsoft” u čijem vlasništvu je i “Herceg televizija”.³

Na funkciju izvršnog direktora za finansijsko-ekonomska i pravna pitanja postavljena je Maja Kolak koja je sekretar gradskog izbornog štaba Gradskog odbora SNSD-a Trebinje iako Zakon o javnim preduzećima kaže da članovi izvršnih organa stranke ne mogu imati funkcije u javnim preduzećima. Međutim ovaj zakon se otvoreno krši s obzirom da je na čelu samog ERS-a generalni sekretar SNSD-a Luka Petrović. U kapital novog preduzeća unesena je vrijedna projektna dokumentacija sa svim dozvolama koje su do tada pribavljene. Zatim je 70% udjela u tom preduzeću preneseno na mađarsku kompaniju **Lugos Renewables (LREN)** koji je na ovaj način uveden u posao bez javnog nadmetanja.

³ [Ljudi za sve: Odbornik SNSD-a na dvije javne direktorske funkcije, porodično u unosnim poslovima](#)

Solarna fotonaponska elektrana Trebinje 1

Izvor: APIF RS

pobjeđivao je na velikim mađarskim tenderima za obnovljivu energiju. Ipak, njegova kompanija Optimum Solar Zrt koja je osnovana na istoj adresi kao i kompanija Lugos Renewables **ugašena je prošle godine.**⁴

Ta kompanija imala je, prema podacima sa mađarske berze, 2019. godine godišnji prihod 41 milion eura i profit od 2,7 miliona eura. Zatim se on smanjivao narednih godina da bi doveo do konačne likvidacije.

LUGOS Renewables osnovan je na istoj adresi (6500 Baja, Gesztenye utca 2.) 2014. godine i ima znatno lošije poslovanje a njegov gubitak u 2022. godini iznosio je 2,4 miliona eura dok je broj zaposlenih sa 22 smanjen je na svega 3 radnika.

Ipak **Lugos Renewables** i dalje je zvanično u projektu SE Trebinje 1 koji je dobio bez javnog nadmetanja, dok su detalji o njegovom finansiranju i realizaciji ostali skriveni od javnosti. Elektroprivreda Republike Srpske (ERS) odbila je zahtjev Transparency International u BiH (TI BiH) da dostavi ugovor kojim je omogućeno ovoj mađarskoj kompaniji da preuzme 70 odsto vlasništva nad javnim preduzećem „SE Trebinje 1“. Zvanično, osnivački kapital Lugos Renewables iznosi 5 miliona KM a ERS oko 2,1 milion.

Uloga komisije za koncesije

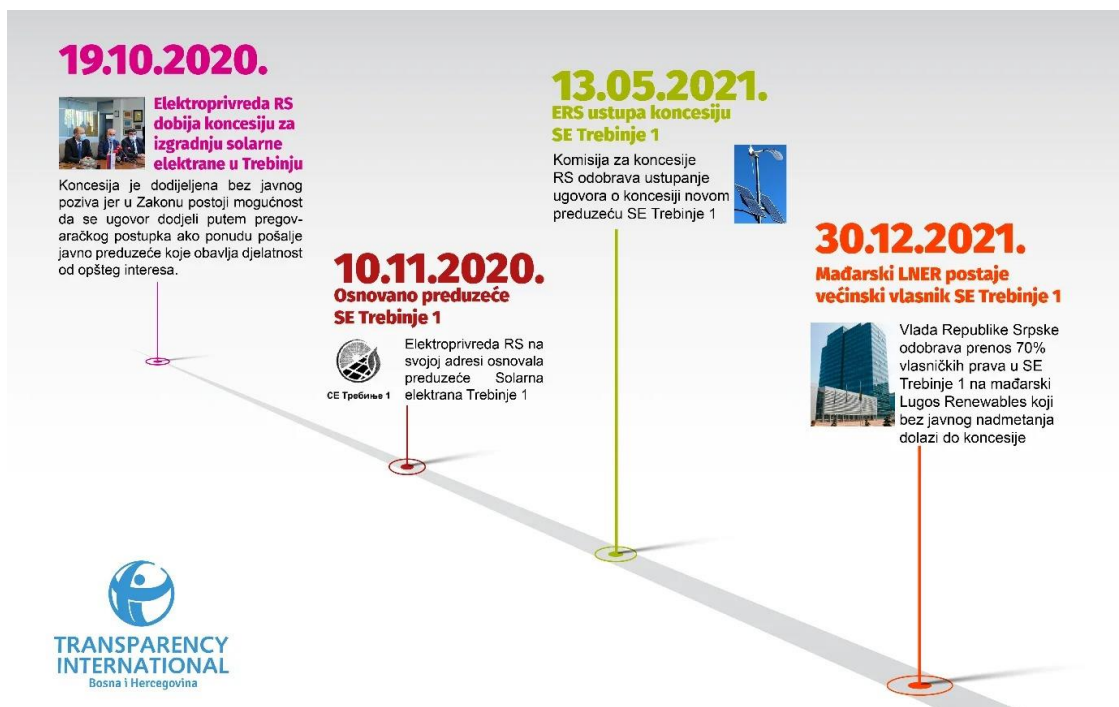
Kako bi se ovaj proces omogućio, Komisija za koncesije RS prvo je morala dati saglasnost za prenos koncesionog ugovora s ERS-a na novoformirano preduzeće „SE Trebinje 1“, što zakon dopušta ukoliko ERS **zbog finansijskih ili drugih razloga nije u mogućnosti realizovati projekat.** Prema važećim

⁴ [Avanturistička priča i pad milijardera solarne kompanije](#)

pravilnicima, Komisija je prije odobrenja bila dužna provjeriti finansijsko stanje novog koncesionara, njegovu tehničku opremljenost, ranije izvedene projekte i osigurana finansijska sredstva.

U maju 2021. Komisija je odobrila ustupanje koncesije „SE Trebinje 1“, iako je to preduzeće u toj godini ostvarilo prihod od svega 800 maraka. Na kraju ovog procesa, Vlada Republike Srpske je 30. decembra 2021. donijela odluku kojom se 70% udjela u preduzeću prenosi s ERS-a na mađarski LREN.

TI BiH je zatražio od Komisije **dokaze na osnovu kojih je procijenjeno finansijsko stanje** firme i njena sposobnost da osigura potrebna sredstva. Ipak Komisija je odbila dostaviti ove informacije zbog čega je TI BiH pokrenuo upravni spor. U odgovoru TI BiH-u e Komisija je tvrdila da su svi uslovi predviđeni pravilnikom koji reguliše postupak prenosa koncesije bili ispunjeni.

-Razmatrajući navedenu dokumentaciju a posebnu činjenicu o finansijskom stanju sticaoca, Komisija je konstatovala da sticalac ispunjava sve uslove za preuzimanje ugovora o koncesiji, da navedeno društvo raspolaže finansijskim sredstvima potrebnim za realizaciju ugovora, te je dala saglasnost na ustupanje Ugovora sa dosadašnjeg koncesionara MH "Elektroprivreda RS" matično preduzeće a.d, na privredno društvo "SE Trebinje 1", navodi se u odgovoru Komisije koji je u julu prošle godine dostavljen TI BiH-u.

Ipak, Komisija je dokaze iz ovog postupka odbila dostaviti, pravdajući sve povjerljivim komercijalnim interesima preduzeća "SE Trebinje 1". TI BiH je dobio spor protiv Komisije a u presudi Okružnog suda u Banjaluci ukazano je da javnost mora imati saznanja o radu javnih organa, jer isti ne mogu biti izolovani od suda javnosti. Ipak Komisija je i dalje odbijala dostaviti dokumentaciju i tek nakon druge presude

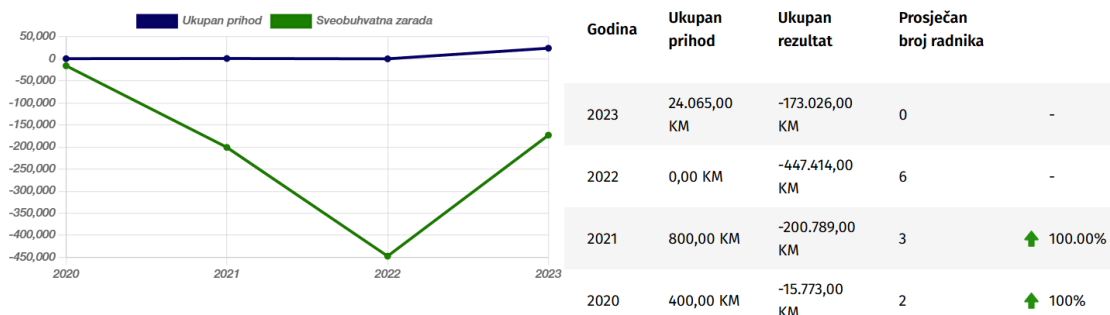
Okružnog suda u Banjaluci, dokumentacija iz ovog postupka dostavljena je na adresu TI BiH. Iz same dokumentacije evidentno je da je ovaj postupak bio praćen nizom nezakonitosti.

Analiza transparentnosti i zakonitosti

Izostanak otvorene konkurencije u dodjeli koncesije i netransparentan prenos vlasništva na mađarsku kompaniju od početka je ukazivao na pogodovanje ovom investitoru. ERS je odbio da objavi ugovor s LREN-om, pozivajući se na poslovnu tajnu a ovakav pristup dodatno je produbljuje sumnje u zakonitost cijelog procesa.

Zbog konteksta, važno je obratiti pažnju na finansijske pokazatelje "SE Trebinje 1" koji su predloženi komisiji. Komisija je na uvid imala izvještaj iz 2020. godine kada je ovo preduzeće imalo prihod od 400 KM, a godinu dana kasnije od 800 KM. Osnivački kapital preduzeća bio je oko 7 miliona KM i isključivo se sastoji iz projektne dokumentacije i drugih studija (nematerijalnih sredstava) kao i stalnih sredstava koje je uložila Elektroprivreda RS.

Treba napomenuti da je komisija u ovom postupku u kojem je trebala odobriti prenos koncesije morala utvrditi da ERS nema finansijske i tehničke uslove da gradi ovaj projekat a da ih novoosnovano preduzeće ima.

Komisija je prama pravilniku koji reguliše ovu oblast morala ispitati finansijsko stanje novog koncesionara „SE Trebinje 1“, kao i dokaze o njegovoj tehničkoj opremljenosti, ranije izvedenim radovima i dokaze da ima obezbjeđenja finansijska sredstva.

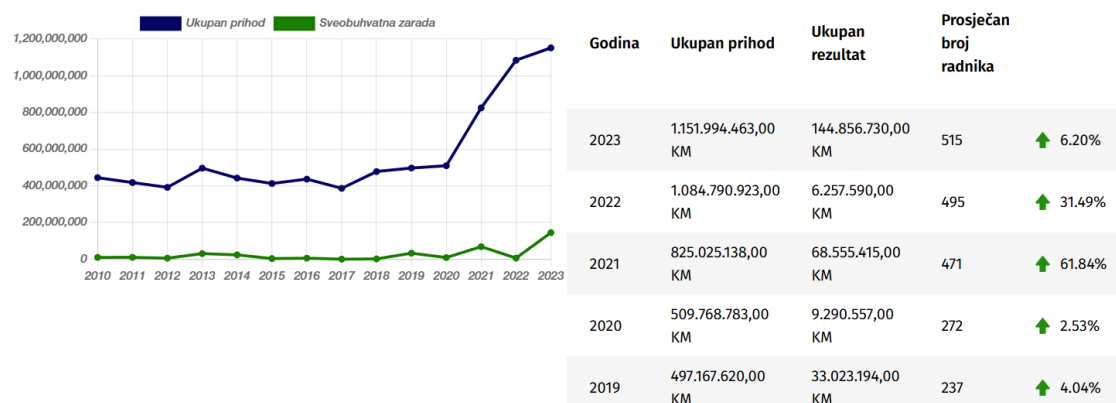
Iz dostavljene dokumentacije evidentno je da **to nije utvrđeno** i da se prenos ovog ugovora nije mogao dozvoliti. Naime, Elektroprivreda se obratila Vladi RS u martu 2021. sa zahtjevom da se prenese koncesija na novoosnovano preduzeće i da se vrijednost koncesionog ugovora koriguje sa 80 na 100 miliona KM jer je "uočena greška u ugovoru". U prvobitnoj verziji ugovora koje je dobio TI BiH pominju se obje cifre kao vrijednost investicije.

Nakon ove izmjene upućen je zahtjev Komisiji za koncesije koja je trebala odobriti prenos koncesije na preduzeće SE Trebinje 1 koje je osnovano u novembru 2020. Komisija u prvi mah nije odobrila prenos

koncesije i zatražila je da se prema Pravilniku o postupku utvrđivanja ugovora o koncesiji izvrši dopuna dokumentacije i dostavi **dokaz o tehničkoj opremljenosti sticaoca koncesije** i predugovor o ustupanju koncesije.

Zanimljivo je da je uprava zahtjev za prenos koncesije uputila svjesna da sticalac koncesije nema **ni tehničke ni finansijske uslove za realizaciju ovog projekta**. Nakon toga dolazi do najspornijeg dijela ovog postupka. Komisija je ponovo razmatrala dodatne dostavljene dokaze koji uključuju finansijske izvještaje Matičnog preduzeća ERS-a koje je u posmatranoj 2020. godini imalo oko pola milijarde prihoda, 230 zaposlenih i kapital od 1,2 milijarde.

Sveobuhvatna dobit

U tom postupku Komisija je trebala utvrditi da ERS nema, a SE Trebinje 1 ima finansijske uslove za realizaciju ovog projekta.

Što se tiče tehničke opremljenosti, ključni argument koji je iskorišten u ovom postupku je **bila pisana izjava direktora SE Trebinje 1 Milutina Mastilovića koji je u aprilu 2021. godine dostavio dokument** u kojem u par rečenica navodi da **ne posjeduje opremu za izgradnju**, ali da će u narednom periodu putem postupka javnih nabavki obezbijediti svu neophodnu tehničku opremljenost.

Nakon ove izjave, Komisija je smatrala da ima sve neophodne dokaze i 21. maja 2021. donosi rješenje o ustupanu prava na ovu koncesiju novoosnovanom preduzeću. U rješenju se kratko navodi da je izvršen uvid u svu dokumentaciju i bez bilo kakve argumentacije navodi da je razmotreno "finansijsko stanje sticaoca" (koji ima prihod od 400 KM), te zaključilo da navedeno društvo raspolaže sa finansijskim sredstvima.

Ovakva odluka komisije je evidentno nezakonita jer nije ponuđen niti jedan dokaz da ERS iz opravdanih razloga ne može realizovati ovaj projekat, a novoosnovano preduzeće može.

Dalje, nije ponuđen ni jedan dokaz da ERS nema tehničku opremljenost sa svim resursima sa kojima raspolaže, dok je na osnovu izjave direktora utvrđeno da SE Trebinje 1 ima tehničke uslove. Izjava direktora da će u budućnosti izvršiti nabavku **nije mogla biti uzeta kao dokaz na osnovu kojeg je odlučeno, jer u pomenutom pravilniku jasno stoji da sticalac koncesije treba "da ima" tehničke uslove, a ne da "će imati" u dogledno vrijeme.**

Dodatno, sa ove vremenske distance i prema podacima sa Portala javnih nabavki evidentno je da za četiri godine od davanja ove izjave, SE Trebinje 1 nije provelo nikakve postupke javne nabavke pomenute opreme. Mađarski investitor formalno je postao vlasnik tek krajem te godine, što znači da je preduzeće skoro cijelu 2021. godinu u kojoj je direktor dao izjavu, bilo obavezno primjenjivati Zakon o javnim nabavkama, jer se nalazilo u 100% vlasništvu javnog preduzeća ERS-a.

Dalja sudbina ovog projekta još nije poznata, preduzeće po finansijskom izvještaju više nema zaposlenih radnika, a u 2023. godini prikazalo je gubitak od 170 hiljada KM. Izgradnja još nije počela, a posljednja objavljena informacija jeste da je mađarski investitor podnio zahtjev da se odobri povećanje snage elektrane. Naime, krajem decembra 2024. godine Ministarstvu za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS predat je zahtjev za prethodnu procjenu uticaja na životnu sredinu za projekat izgradnje elektrane, ukupne instalisane snage 146,06 MWp, ukupne površine oko 141,6 ha.

U međuvremenu, tokom 2023, su mijenjani lokacijski uslovi i pribavljene potrebne saglasnosti javnih i komunalnih preduzeća za ovaj projekat. Urađena je i inovirana Studija ekonomske opravdanosti izgradnje i korišćenja solarne elektrane, te su potpisana dva aneksa Ugovora o koncesiji, posljednji polovinom prošle godine⁵.

Identifikacija korupcijskih rizika

Koncesije za izgradnju postrojenja za proizvodnju struje iz obnovljivih izvora često se dodjeljuju bez transparentnih procedura, što može rezultirati favorizovanjem politički povezanih investitora. Favorizovani investitori mogu dobiti dozvole brže nego što zakon predviđa, preskačući ključne korake u procesu a u samom postupku često se zaobilazi javno nadmetanje. S obzirom da korupcijski rizici postoje onda kada se javni resursi poput subvencija, pristupa infrastrukturi, ili proizvodnim kvotama koriste tako da pogoduje privatnim interesima, a ne opštem dobru, potrebno je posebno analizirati korist koju iz ovog odnosa izvlače privatni investitori.

Da bi se ukazalo na potencijalne korupcijske rizike oko Solarne elektrane Trebinje 1, gdje se radilo o uvođenju privatnog investitora bez javnog nadmetanja, treba analizirati efekte sličnih ugovora koji su nanijeli milionsku štetu. Ovo je čest način uvođenja privatnih investitora u koncesione odnose u RS, gdje se izbjegava javno nadmetanje. Takve postupke često su pratile brojne afere gdje se izvlačio novac iz javnog sektora kroz ovakve projekte koji na kraju nisu ni realizovani.

⁵ [Mađari žele udvostručiti snagu solarne elektrane u Trebinju](#)

Na primjer, u slučaju Hidroelektrane Bistrica⁶ koncesija je takođe dodjeljena ERS-u pod istim izgovorom da se radi o strateškom projektu za koji interes ima javno preduzeće. Potom je koncesija prenesena na novoosnovano preduzeće koje je prodato kontroverznoj kompaniji Kaldera company iz Laktaša. Sve je urađeno za 6,8 miliona, a ista koncesija je na kraju ponovo otkupljena 10,6 miliona KM.

Pored toga, kroz netransparentne javne ugovore sa potencijalnim investitorima Republika Srpska je već pretrpjela značajnu štetu koja se ogleda u stotinama miliona KM, a svaki put su se ugovori skrivali od javnosti. Vlada RS izgubila je arbitražni spor sa slovenačkim Vljaduktom i ovom preduzeću moraće isplatiti 100 miliona KM, jer se jednostrano povukla iz koncesionog ugovora za izgradnju još jedne hidrocentrale na Vrbasu⁷.

Za tako nešto vlast nije imala podršku javnosti, a povlačenje iz ovog posla koji je zaključen bez adekvatnog učešća građana na kraju će biti skupo plaćeno novcem poreskih obveznika. Gotovo u istom slučaju Republici Srpskoj prijeti arbitraža vrijedna oko 100 miliona eura gdje Kermas Energija iz Hrvatske, i to u projektu vjetropark Trusina u opštini Nevesinje.

Za ovaj projekat je još 2012. godine s Vladom Republike Srpske zaključen Ugovor o koncesiji. Nakon zaključenja ugovora, ugovorne strane su zaključile i tri aneksa Ugovora. Oni su zaključeni 2014. godine i njima je taj projekat čija od 50 megavata podijeljen na pet projekata od po 10 megavata. Time je koncesionaru omogućeno da aplicira za podsticaj za struju koju bude proizveo.

Sama izmjena ugovora o koncesiji u tom dijelu nije bila u skladu sa zakonom jer tenderskom procedurom nije bilo predviđeno da će taj projekat biti podstican. Ovaj ugovor potpisao je direktor Elektroprivrede RS Željko Kovačević koji je smijenjen 2018. godine a Vlada RS, kao davalac koncesije, 2019. godine jednostrano je raskinula Ugovor i na taj način onemogućila izgradnju i korišćenje vjetroparka Trusina⁸.

Ova dva slučaja, uz spornu koncesiju na ležišta rude kod RITE Ugljevik koja su data ruskom oligarhu Rašidu Serdarovu uz obećanje da će izgraditi još jedan blok ove termoelektrane, takođe su dovela do potencijalnog spora. Naime, ove rezerve su strateške i neophodne su za normalan rad RITE Ugljevik koja sa RITE Gacko proizvodi oko 67% struje ERS-a a sada ruski investitor sada traži 300 miliona KM⁹ za povrat ove koncesije.

Svi ovi primjeri samo iz Republike Srpske jasno govore da u oblasti koncesija postoje ogromni korupcijski rizici gdje novci poreskih obveznika i javnih preduzeća mogu biti ugroženi sklapanjem netransparentnih i štetnih ugovora. Nije moguće u ovom trenutku predvidjeti da li takva opasnost postoji u projektu SE Trebinje 1 s obzirom da ERS ne želi da objavi sadržaj ugovora sa Mađarima.

⁶ [Srpska dala Čičiću „HE Bistrica“ za 6,8 miliona, sad kupuje pola za 10,6 miliona KM](#)

⁷ [Slučaj „Vljadukt“: Vlada umjesto osam plaća odštetu od 100 miliona KM](#)

⁸ [Kermas Energija iz Hrvatske traži vraćanje koncesije ili tuži BiH za 102 mil. EUR](#)

⁹ [Serdarov uložio 60, a traži 300 miliona KM](#)

Tako zvanično nije ni moguće provjeriti medijske navode¹⁰ iz ugovora koji se pojavio u javnosti, a prema kojima je ERS ustupio 70% vlasništva mađarskom investitoru za oko 5 miliona KM koliko vrijedi koncesija i tehnička dokumentacija koja se odnosi na investiciona ulaganja. Tu se navodi da mađarski LREN ipak ima pravo da proda nazad ERS-u udio od 70% po cijeni koja će iznositi čak 16 miliona maraka, ako se ne ispune dva uslova. Jedan je da se potpiše aneks koncesionog ugovora i rok izgradnje solarne elektrane, koji ističe u oktobru ove godine, produži za još 24 mjeseca, a drugi da se ispune obaveze iz člana 16. koncesionog ugovora.

Taj član 16., prema sadržaju prvobitnog koncesionog ugovora koje je Ministarstvo energetike i rudarstva RS dostavilo TI BiH-u, odnosi se na obezbjeđivanje bankarskih garancija u visini od 4% vrijednosti projekta (preko 4 miliona KM), kojim koncesionar garantuje da će izvršiti obaveze iz ugovora. S obzirom na to da preduzeće „Se Trebinje 1“ ne želi objaviti sadržaj koncesionog ugovora koji trenutno ima, nije poznato de li su potpisani pomenuti aneksi. U odgovoru TI BiH-u, direktor ovog preduzeća takođe navodi da mađarski investitor nije saglasan da koncesioni ugovor dospije u javnost.

Dodatni problem skrivanja ugovora je problematika oko otkupnih cijena i sistema podsticaja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora. S obzirom da se sve krije od javnosti, nije poznato, ukoliko bude izgrađane ovaj projekat, po kojoj cijeni će ERS otkupljivati proizvedenu električnu energiju i u kojem sistemu podsticaja će biti ukoliko bude bio. Na sva ova pitanja javnost i dalje nema odgovore a postojanje potencijalnih korupcijskih rizika u ovoj oblasti i njihovi neželjeni efekti posebno su analizirani u studiji koju je izradio TI BiH¹¹.

Preporuke za smanjenje korupcijskih rizika

Područje izgradnje postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, dodjele statusa privilegovanog proizvođača, raspodjele kvota, koncesija i podsticaja nije adekvatno regulisano, što rezultira brojnim nedostacima i slabostima. Ovi problemi, uz netransparentno djelovanje nadležnih operatera, ne samo da povećavaju rizik od korupcije, već i podrivaju povjerenje u institucije, narušavaju fer tržišnu konkurenciju i mogu dugoročno negativno uticati na razvoj sektora obnovljivih izvora energije.

Revizorske preporuke naglašavaju potrebu za sistemskim reformama, jačanjem internih kontrola i uspostavljanjem transparentnih procedura kako bi se ovi rizici smanjili i osigurao održiv i pravičan razvoj energetskeg sektora.

Ključnu odgovornost za trenutno stanje, kao i obavezu unapređenja zakonskih rješenja s ciljem povećanja efikasnosti i transparentnosti, snose entitetske vlade, ministarstva energetike, rudarstva i industrije, nadležni operateri i regulatorne komisije za energiju.

¹⁰ <https://nebojsavukanovic.info/prodaje-li-dodik-elektroprivredu-rs-madjarima-za-podrsku-orbana/>

¹¹ Identifikovanje korupcijskih rizika u oblasti obnovljivih izvora energije

Sve koncesije za projekte obnovljivih izvora energije trebaju biti dodijeljene kroz javne i transparentne tenderske postupke, uz jasno definisane kriterijume bodovanja i izbora najpovoljnijeg ponuđača. Isto tako potrebno je ograničiti mogućnost direktnih pregovaračkih postupaka bez konkurencije, osim u izuzetnim slučajevima koji moraju biti detaljno obrazloženi i opravdani što u slučaju SE Trebinje 1 nije urađeno.

Isto tako potrebno je propisati jasne i stroge kriterijume za procjenu finansijske stabilnosti i tehničke sposobnosti koncesionara prije dodjele ugovora a sve nedostatke tog postupka najbolje je oslikao ovaj slučaj i postupak Komisija za koncesije koja je odobrila prenos ugovora sa ERS-a na SE Trebinje 1. Takođe zbog loših iskustava koji su opisani u studiji Vjetroelektrane Ivovik¹² kao i u ovom slučaju, potrebno je onemogućiti preprodaju koncesija trećim stranama bez detaljne revizije i saglasnosti nadležnih tijela, kako bi se spriječile spekulativne kupovine koncesija.

Radi transparentnosti i sprečavanju korupcije u ovoj oblasti potrebno je uspostavljanje centralnih i javnih registara svih dodijeljenih koncesija, koji bi sadržavao ključne informacije o ugovoru, vlasničkoj strukturi koncesionara, finansijskim obavezama i statusu realizacije projekta, proizvodnim kvotama, otkupljenim količinama i ostvarnim podsticajima. U Republici Srpskoj registar koncesija trenutno ne sadrži većinu ovih podataka dok Operater za obnovljive izvore energije pri ERS-u ne objavljuje ažurne i potpune podatke za proizvođače iz ove oblasti.

Takođe zbog pristrasnih odluka Komsiije za koncesije ponovo treba naglasiti potrebu da regulatorno tijelo za nadzor nad procesom dodjele koncesija i kontrole poslovanja koncesionara, bude nezavisno sa članovima koji nisu politički imenovani. Takođe neophodno je pojačati mehanizme za sprečavanje sukoba interesa, uključujući obavezu prijavljivanja svih finansijskih veza između donosioca odluka i privatnih kompanija koje apliciraju za koncesije.

Isto tako potrebno je pojačati kaznene odredbe za zloupotrebu položaja i korupciju u procesu dodjele koncesija. Jedan od prijedloga stručne javnosti je i uspostavljanje obavezne redovne revizije koncesionih ugovora kako bi se osiguralo ispunjavanje ugovorenih obaveza i spriječilo eventualno pogodovanje ili zloupotrebe. Sve ove korake neophodno je ispuniti kako bi se smanjila korupcija u oblasti koncesija i u sektoru upravljanja obnovljivim izvorima energije u BiH.

¹² Studija slučaja - Vjetroelektrana Ivovik